

בנק ישראל

הממונה על חוק חופש המידע

דוח שנתי - 2005

(מידע שוטף על בנק ישראל)

ירושלים - חשון התשס"ז - נובמבר 2006

בנק ישראל

הממונה על חוק חופש המידע

דוח שנתי - 2005

תוכן עניינים

- מען לפניות הציבור
- מנהלים בבנק ישראל
- תפקידי בנק ישראל:
- נגיד בנק ישראל
- הגופים המייעצים לבנק
- המחלקה המוניטרית
- מחלקת המחקר
- מחלקת מטבע חוץ
- פעילות המשק במטבע חוץ
- הפיקוח על הבנקים
- תחום היציבות הפיננסית
- מחלקת המטבע
- מינהל מילואות המדינה
- מחלקת משאבי אנוש ומינהל
- המחלקה לטכנולוגיית המידע
- ריכוז נתונים על פניות הציבור לבנק ישראל
- תקציב הבנק לשנים 2004 ו- 2005
- אתר האינטרנט של הבנק : **www.bankisrael.gov.il**
- רשימת מאגרי המידע הרשומים על פי חוק הגנת הפרטיות התשמ"א-1981
- רשימת פרסומי בנק ישראל

מען לפניות הציבור

בנק ישראל:

קפלן 2, ת"ד 780 ירושלים 91007
נחלת בנימין 69, ת"ד 1604 תל-אביב 61015
יבנה 20, ת"ד 1604 תל-אביב 61015
הממונה על חוק חופש המידע: דובר הבנק
טל': 6552211-02 פקס': 6528805-02
טל': 5640610-03 פקס': 5603518-03
טל': 5640610-03 פקס': 5661110-03
טל': 6552712/3-02 פקס': 6528812-02

אחראים על טיפול בפניות הציבור (לפי מחלקות):

מחלקת המחקר:	ד"ר מישל סטרבצינסקי	טל': 6552613-02 פקס': 6552657-02
מחלקת מטבע חוץ:	גבי רינה לוי	טל': 6552321-02 פקס': 6552160-02
המחלקה לפעילות המשק במט"ח:	מר שלום הרשקו	טל': 6552518-02 פקס': 6552533-02
מחלקת הפיקוח על הבנקים:	גבי עודדה פרץ	טל': 6552679-02 פקס': 6552668-02
המחלקה המוניטרית:	מר רועי שטיין	טל': 5640602-03 פקס': 5640628-03
מחלקת המטבע:	ד"ר צדוק עלון	טל': 6552874-02 פקס': 6552743-02
מנהל מלוות המדינה:	מר חיים דרשן	טל': 5640779-03 פקס': 5640227-03
מחלקת משאבי אנוש ומנהל	גבי עידית בן-בסט	טל': 6552909-02 פקס': 6552916-02
מחלקת טכנולוגיית המידע	גבי אהובה בן שלום	טל': 6552241-02 פקס': 6552834-02
חשבות הבנק	מר ברק אטינגר	טל': 6552969-02 פקס': 6535160-02
הביקורת הפנימית	גבי שולה מישלי	טל': 6552748-02 פקס': 6552163-02
המחלקה המשפטית	עו"ד אורנה ואגו	טל': 6552796-02 פקס': 6552678-02
תחום היציבות הפיננסית	מר יאיר חיים	טל': 6552674-02 פקס': 6552665-02

היחידות הנותנות שירות לציבור:

דוברות והסברה כלכלית :	טל : 6552712/3-02	פקס : 6528812-02
היחידה לפניות הציבור בפקוח על הבנקים :	טל : 6552679-02	פקס : 6552668-02
מרכז מידע כללי במחלקת מטבע חוץ :	טל : 6552521-02	פקס : 5603518-02
היחידה לפניות הציבור במנהל מלוות המדינה :	טל : 5663366-03	פקס : 5640652-03
נחלת בנימין 69 תל- אביב		
קבלת קהל : ימים א'- ה' בין השעות 08:00-13:30		
קופות בנק ישראל :	טל : 6552847-02	פקס : 6552036-02
רח' קפלן 2 ירושלים		
קבלת קהל : ימים א'-ה' בין השעות 08:00-13:00		
מענה קולי בנושא שערים יציגים :	טל : 1212332999	
מכל מקום בארץ במחיר שיחה מקומית		
התערוכה הנומיסמטית :	טל : 6552828-02	
בימים אלו מוקם מרכז מבקרים לימודי חדש בבנק ישראל. אביב 2007 יפתח המרכז למבקרים.		
אתר בנק ישראל באינטרנט : www.bankisrael.gov.il		
מידע על חשבונות מוגבלים :	בטלמסר :	באינטרנט :
http://www.bankisrael.gov.il/publheb/dataheb.htm#m 1212 332 755		

מקומות בהם ניתן לעיין בהנחיות בנק ישראל הרשומים לפי חוק חופש המידע

ספריית בנק ישראל - קפלן 2, ירושלים טל': 6552720-02
דוברות והסברה כלכלית - קפלן 2, ירושלים טל': 6552712-02
מינהל מלוות המדינה - נחלת בנימין 69, תל-אביב טל: 5640612-03
קבלת קהל: ימים א'-ה' בין השעות 08:00 - 13:30

מנהלים בבנק ישראל

(נובמבר 2006)

פרופ' סטנלי פישר - נגיד בנק ישראל

פרופ' צבי אקשטיין - משנה לנגיד, אחראי על מחלקות מט"ח, מוניטרית, פעילות המשק במט"ח והיציבות פיננסית

יעקב דנון – מנכ"ל הבנק

יואב להמן - המפקח על הבנקים

ד"ר קרנית פלוג - מנהלת מחלקת המחקר

ד"ר עקיבא אופנברג - מנהל המחלקה המוניטרית

בארי טאף - מנהל מחלקת מטבע חוץ

בלפור עוזר - מנהל המחלקה לפעילות המשק במטבע-חוץ

אבי אידלסון - מנהל מחלקת משאבי אנוש ומינהל

אביבה שיניצקי – מנהלת המחלקה לטכנולוגיית המידע

עו"ד ורדה לוסטהויז - היועצת המשפטית, מנהלת המחלקה המשפטית

צחי פרנקוביץ' – חבר הנהלה

ראובן טרפלר – ממונה על חשבות הבנק

גבי פישמן - ראש המטה לנגיד

שולה מישלי - המבקרת הפנימית

מרדכי פיין - ממונה על מחלקת המטבע

ד"ר אוהד בר-אפרת - הממונה על הקשרים הבינלאומיים

תפקידי בנק ישראל

לאחר קום המדינה נדונה במשרד האוצר שאלת הקמתו של בנק מרכזי, שכינויו אז – הבנק הממלכתי. בלחץ המאורעות נדחה הדבר, אך הצורך המיידי לבעיית הנפקת המטבע של המדינה הצעירה זירז את חקיקת "פקודת שטרי בנק, תש"ח-1948". הפקודה הסדירה את הסמכות להנפיק שטרי כסף באמנה בין הממשלה ו"בנק אנגלו-פלשתינה" – לימים "בנק לאומי לישראל".

חוק בנק ישראל התשי"ד-1954 אושר בכנסת ב-24 באוגוסט 1954, ונכנס לתוקפו ב-1 בדצמבר של אותה שנה. עם הקמת בנק ישראל הועברו אליו מחלקת ההוצאה מ"בנק לאומי לישראל" ויחידת המפקח על הבנקים ממשרד האוצר. הפיקוח על מטבע חוץ הועבר לבנק ישראל בשנת 1978.

סעיף 3 של חוק בנק ישראל קובע את תפקידי הבנק:

3. תפקידי הבנק

תפקידי של הבנק יהיו לנהל, להסדיר ולכוון את מערכת המטבע וכן להסדיר ולכוון את מערכת האשראי והבנקאות בישראל, בהתאם למדיניות הכלכלית של הממשלה ולהוראות חוק זה, על מנת לקדם באמצעים מוניטריים –

(1) ייצוב ערכו של המטבע בישראל ומחוץ לישראל;

(2) רמה גבוהה של ייצור, תעסוקה, הכנסה לאומית והשקעות הון בישראל.

תפקידים נוספים של הבנק הם:

1. פיקוח על הבנקים.
2. ניהול יתרות מטבע החוץ של המדינה והשקעתן; פיתוח שוק מטבע החוץ והסדרתו.
3. ניהול מילווה המדינה וביצוע פעולות הממשלה בשוק ההון.
4. ייעוץ כלכלי לממשלה ומחקר בסוגיות מקרו-כלכלה וחברה.
5. פיתוח השווקים הפיננסיים.
6. הנפקת המטבע והבטחת אספקה סדירה של מזומנים במשק.
7. ניהול חשבונות הממשלה.

החל משנות השמונים ועד היום מתנהל בבנק ישראל תהליך התייעלות נרחב, ומספר העובדים צומצם בכשליש. תהליך זה התאפשר הודות ליעול שיטות העבודה ולשיפור המחשוב בבנק, וכן הודות לרפורמות שיזם הבנק בשוקי ההון והכספים, שהפחיתו את מעורבותו ואת מעורבות הממשלה בהכוונת האשראי במשק. כן צומצמה משמעותית מחלקת מינהל מילווה המדינה, עקב הצטמצמות המלאי של מילווה החובה.

הבנק מעסיק כיום 720 עובדים (נכון ל-אוגוסט 2006), כ-54% מהם בעלי השכלה אקדמית – בכלכלה, בראיית חשבון, במשפטים ועוד.

נגיד בנק ישראל

חוק בנק ישראל מדגיש את עצמאותו של הבנק. לכן מתמנה הנגיד בידי נשיא המדינה, על פי המלצת הממשלה, לתקופת כהונה של חמש שנים.

הנגיד מופקד על ניהולו של בנק ישראל, ומתווה את המדיניות בתחומים השונים שבאחריות הבנק – המדיניות המוניטרית, מדיניות שער החליפין, ניהול יתרות מטבע החוץ, הנפקת המטבע, רישוי לבנקים ועוד.

הנגיד משמש, על פי החוק, גם יועץ כלכלי לממשלה, ולפיכך הוא משתתף בישיבות ועדת השרים לענייני כלכלה ובדיוניה הכלכליים החשובים של הממשלה.

הגופים המייעצים לבנק

לצד הגופים הפועלים בתוך הבנק, מסייעות לפעולות הבנק מספר ועדות ציבוריות בנושאים שונים:

על פי החוק ממנה הממשלה לבנק ישראל ועדה מייעצת ומועצה מייעצת לתקופה של שנתיים. **הוועדה המייעצת** מונה אחד עשר חברים, שלפחות שבעה מהם אינם עובדים של תאגיד בנקאי. החוק מחייב להיוועץ בה בעניין קביעת שיעורי הנזילות והשינויים בהם.

המועצה המייעצת מורכבת מחברי הוועדה המייעצת ומעוד עשרה חברים. לפחות עשרה מחברי המועצה המייעצת אינם עובדים של תאגיד בנקאי. אין למנות לתפקידים אלה עובדי מדינה, ונהוג למנות חברים מענפי משק שונים. המועצה והוועדה מקיימות דיונים על מצב המשק ועל המדיניות הכלכלית. בדיונים מוצגות סקירות של הנגיד והמנהלים בבנק ישראל. החברים במועצה ובוועדה מעלים בפני ראשי הבנק את עמדותיהם בנושאים אלו.

הוועדה לתכנון שטרי כסף, מעות ומטבעות זיכרון ממנה בידי נגיד בנק ישראל, ומייעצת לו בענייני עיצוב השטרות והמטבעות. חבריה הם מומחים מתחומי המשפט, הארכיאולוגיה, הנומיסמטיקה, העיצוב, האדריכלות, ההיסטוריה, העיתונות ועוד.

ועדה מייעצת לענייני בנקאות הוועדה המייעצת ממנה ע"י נגיד בנק ישראל ע"מ לייעץ לו ולמפקח על הבנקים בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות. הוועדה מורכבת מחברים שהנגיד ממנה. בוועדה חברים נציג של משרד האוצר ונציג לקוחות הבנקים. דיוניה של הוועדה או של ועדת משנה שלה הם סודיים.

ועדת רשיונות הוועדה משמשת כוועדה מייעצת לענייני רישוי בנקאי ומונה חמישה חברים, מבין חברי הוועדה המייעצת שאותם ממנה הנגיד. הנגיד רשאי, לפי שיקול דעתו, ולאחר התייעצות בוועדת רשיונות לתת לחברה שהתאגדה בישראל ושאינה חברה פרטית, רשיון מוסד בנקאי ולתאגיד תושב חוץ – רשיון בנק חוץ.

* לאחר תום כהונתם בשנת 2001, לא מינתה הממשלה חברים למועצה המייעצת.

המחלקה המוניטרית

א. המדיניות המוניטרית

מדיניות כלכלית מורכבת משני חלקים עיקריים – מדיניות פיסקלית ומדיניות מוניטרית. המדיניות הפיסקלית מנוהלת בידי הממשלה, ומשפיעה על המשק בעיקר באמצעות תקציב המדינה – הקצאת הוצאות הממשלה ומימון (המיסוי וגיוס ההון).

המדיניות המוניטרית מנוהלת בידי בנק ישראל, והיא תחום אחריותו המובהק ומוקד השפעתו על המשק. היום מקובל בהרבה מדינות בעולם וכן בישראל לנהל את המדיניות המוניטרית במסגרת משטר המכונה "משטר יעד אינפלציה". במשטר זה הממשלה קובעת במדיניותה הכלכלית את יעד האינפלציה (בישראל מאז שנת 1992), ועל המדיניות המוניטרית לחתור להשגת יעד זה. לשנת 2003 ואילך קבעה הממשלה יעד עליית מחירים שבין 1 ל-3 אחוזים לשנה. הניסיון בעולם ובישראל מלמד, כי האינפלציה גורמת לעיוותים במערכות המשק החיוניות – הייצור, הצריכה, סחר החוץ, העבודה והשווקים הפיננסיים – ובכך היא פוגעת בצמיחה יציבה של המשק. מכאן החשיבות הרבה שמייחס בנק ישראל (כבנקים מרכזיים אחרים בעולם) להשגת יציבות מחירים לאורך זמן.

הכלי המרכזי המשמש את המדיניות המוניטרית לשם השגת יעד האינפלציה הוא הריבית המוניטרית. הריבית המוניטרית משפיעה – באמצעות השווקים הפיננסיים – על הביקוש המצרפי במשק. רמה נמוכה מדי של הריבית תביא להרחבת יתר של הביקושים, ללחצים אינפלציוניים ולחריגה כלפי מעלה מיעד האינפלציה. בדומה, רמת ריבית גבוהה מדי תביא לריסון יתר של הביקושים, ולהחטאת היעד כלפי מטה. באמצעות הריבית משפיעה המדיניות המוניטרית גם על הציפיות של הציבור (פרטים ופירמות) לגבי האינפלציה בעתיד, המהוות גורם מרכזי בתהליך התאמת המחירים ע"י העסקים. לשינויים בריבית יש השלכה גם על התפתחות שער החליפין. הפחתת ריבית פועלת לעלייתו של שער החליפין ודרכו לעליית מחירים וההיפך.

ב. תפקידי המחלקה המוניטרית בשנים 2004 ו-2005¹

1. גיבוש המדיניות המוניטרית

המחלקה המוניטרית משתתפת בגיבוש המדיניות המוניטרית ביחד עם מחלקות כלכליות אחרות בבנק ישראל. לצורך זה היא, בין היתר, מפתחת כלים לניתוח ולהבנת מנגנון התמסורת של המדיניות המוניטרית. לשם כך עוסקים כלכלני המחלקה במחקר יישומי בתחום הכלכלה המוניטרית והמדיניות ומפתחים מודלים אקונומטריים המסייעים בגיבוש החלטות הבנק בתחום מדיניות הריבית. כלכלני המחלקה גם מנתחים את ההתפתחויות בשוקי ההון והכספים ומפתחים כלים לגזור מידע מהתפתחויות אלו לסייע בגיבוש החלטות על הריבית. מידע זה כולל ציפיות לאינפלציה המתבססות על תשואות בשוק ההון, תחזיות הנאספים מחזאים מקצועיים, מידע על ההתפלגות הצפויה של שער החליפין משוק אופציות המט"ח ותחזיות לריבית מעקומי התשואות בשוק האג"ח.

¹ לפירוט נוסף ראה: המחלקה המוניטרית, האינפלציה, המדיניות המוניטרית וההתפתחויות בשוקי הכספים וההון, דין וחשבון 2005.

2. תפעול הכלים המוניטריים

המחלקה המוניטרית אחראית ליישום המדיניות המוניטרית. לשם כך מפעילה המחלקה את הכלים המוניטריים המאפשרים שליטה בריבית "המוניטרית", הלא היא הריבית קצרת הטווח, בעיקר בין בנק ישראל והבנקים המסחריים. הכלי המוניטרי העיקרי הוא המכרזים המוניטריים, לפקדונות הבנקים בבנק ישראל או להלוואות מוניטריות. מכרז מוניטרי מתבצע מידי יום ומטרתו לקבוע כמות הרזרבות בידי מערכת הבנקאות המסחרית התומכת בקביעת הריבית המוניטרית עליה החליט הנגיד בהחלטתו החודשית. המכרז יהיה לפקדון אם מערכת הבנקאות נמצא בעודף נזילות בסיסי ובנק ישראל רוצה לספוג את העודף ואילו המכרז יהיה להלוואה (כפוף להעמדת בטחון כנגד ההלוואה) אם המערכת בגירעון נזילות בסיסי ובנק ישראל רוצה להזרים מקורות לבנקים. שינויים בעודף/גירעון בסיסי נובעים בעיקר מהזרמות או ספיגות של כספים הקשורים לביצוע תקציב המדינה. המחלקה המוניטרית מפעילה גם "פרוזדור נזילות" לבנקים –מעמידה לרשות הבנקים את האפשרות להפקיד עודפי נזילות בבנק ישראל בריבית המוניטרית פחות אחוז או ללוות מקורות מבנק ישראל (כפוף להעמדת בטחון כנגד ההלוואה) באחוז מעל הריבית המוניטרית.

המחלקה המוניטרית גם מפעילה את מערך הנזילות של הבנקים, היוצר תשתית להפעלת כלי המדיניות העיקריים וכן תורמת לתשתית הקיימת בבנק ישראל עבור מערך התשלומים במשק. חובת הנזילות היא החובה המוטלת על הבנקים להפקיד בבנק ישראל שיעור מסוים מכספי פיקדונות הציבור. עד תחילת שנות התשעים שימשו שינויים בשיעורי חובת הנזילות בידי בנק ישראל מכשיר בהפעלת המדיניות המוניטרית. כיום חובת הנזילות אינה משמשת עוד מכשיר דינמי של המדיניות, ורמתה דומה למקובל במדינות המפותחות.

3. פיתוח השווקים הפיננסיים בישראל

המחלקה המוניטרית עוסקת גם בפיתוח והפעלה של מגוון מכשירים מוניטריים שמטרתם העיקרית שיפור תפקוד שוק הכספים בישראל, תוך ציפיה כי בשלב מסוים של הבשלת שוק זה, ישתתפו כמה ממכשירים אלו בביצוע השוטף של המדיניות המוניטרית. צעדים בתחום זה המתנהלים בשנים האחרונות כוללים את הכלים הבאים:

המילוה קצר המועד (מק"ם) הוא נייר ערך שמנפיק בנק ישראל לתקופות קצרות (עד שנה) ומשמש כיום כלי חשוב שבאמצעותו משפיע בנק ישראל על בסיס הכסף. מכירת מק"ם לציבור משמעותה ספיגה מבסיס הכסף הפועלת לעליית הריבית, ואילו רכישת מק"ם על ידי בנק ישראל או פדיון מק"ם לציבור, משמעותם הזרמה לבסיס הכסף הפועלת לירידת הריבית. מכשיר זה ממלא תפקיד דומה לזה של מכרזי הפיקדונות לבנקים. אולם, שלא כמו בפיקדונות, תשואת המק"ם נקבעת על פי המסחר בבורסה וכך מתאפשר לציבור להשתתף באופן אקטיבי יותר בקביעת התשואה עליו. הדבר גם מאפשר לקובעי המדיניות לקבל מהשוק היזון חוזר תמידי לגבי האפקטיביות של המדיניות. כך למשל תשואת המק"ם משמשת להערכת ציפיות הציבור לאינפלציה בעתיד ולהערכת שינויים צפויים במדיניות המוניטרית. בראשית שנת 2002 בוטלה ההגבלה על היקף המק"ם שבנק ישראל רשאי להנפיק והחל תהליך מסודר של הגדלת משקלו וחשיבותו של המק"ם בפעילות המוניטרית, על חשבון משקלם של פיקדונות הבנקים בבנק ישראל.

מכרזי הריפו (מכר חוזר): - בנק ישראל החל בתחילת 2004 בהפעלת עסקאות מסוג ריפו, כמקובל בבנקים מרכזיים רבים בעולם. במסגרת עסקאות אלה מוכר בנק ישראל מק"ם לציבור (עסקת מכר)

תוך התחייבות של רוכשי המק"ם למכור אותו חזרה לבנק ישראל ושל ב"י לרכוש אותו חזרה כעבור שבועיים (הרכישה חוזרת). מחיר המק"ם בעסקת הריפו הוא זהה בין המשתתפים, אולם למחיר הרכישה החוזרת מתווספת ריבית אותה משלם בנק ישראל. על שיעורה של ריבית זו מתקיים מכרז. עסקאות ריפו מהוות כלי מדיניות חשוב בהרבה מדינות בעולם ותשתית רחבה שלהן, לצד עסקאות השאלה, חיונית לפעילותם של עושי שוק בניירות ערך.

מכשירים פיננסיים עתידיים נוספים - פרט לעסקאות הריפו מפעיל בנק ישראל מספר מכשירים פיננסיים עתידיים נוספים הכוללים: מכרזים למסירה עתידית של מק"ם (לשלושה חודשים ולשנה) בתום שלושה חודשים מיום המכרז; מכרזי אופציות הצמודות לשער החליפין של השקל כנגד הדולר - אופציות מסוג "רכש" (Call) ומסוג "מכר" (Put) לחצי שנה. הפעלת מכשירים אלה נועדה לסייע לשיכלול השווקים הפיננסיים בארץ וכן מספקים לבנק ישראל אינפורמציה חשובה על ציפיות הציבור ביחס להתפתחות העתידית של הריבית ושער החליפין של הדולר. (באוגוסט 2006 הוחלט על סיום הנפקת אופציות מט"ח חדשות החל מספטמבר 2006 וזאת על סמך הערכה כי שוק אופציות המט"ח הפרטי – בבורסה לניירות ערך ובבנקים מעבר לדלפק - השתכלל במידה שכבר לא נדרשת פעילות של בנק ישראל).

המחלקה המוניטרית שותפה לפורומים בבנק ומחוצה לו בפיתוח מערך התשלומים בישראל (פרויקט RTGS) וכן בפיתוח שוק ההון במטרה לקדם נושאים ומסגרות חשובים בתחום זה. כמו כן נציגים בכירים של המחלקה המוניטרית חברים בדירקטוריון ובוועדות של הבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

4. פעילות בניהול החוב הממשלתי

המחלקה המוניטרית מבצעת את תפקידי בנק ישראל כסוכן הפיסקלי של הממשלה, על פי חוק בנק ישראל. לפיכך, המחלקה נותנת ייעוץ לאגף החשב הכללי במשרד האוצר לגבי ניהול החוב וגיוס ההון המקומי הסחיר ועד חודש יולי אף מכרה עבור הממשלה את איגרות החוב ומלוות המדינה המשמשים לגיוס ההון המקומי של הממשלה. מאז חודש יולי 2006 מבוצעות הנפקות החוב של הממשלה בידי משרד האוצר.

מחלקת המחקר

תפקידי מחלקת המחקר בשנים 2005 ו-2006

במסגרת המטלות השוטפות, עוסקת המחלקה בעיקר בתחומים האלה:

- תפקידה המרכזי של מחלקת המחקר בבנק הוא סיוע לנגיד במילוי תפקידו כיועץ הכלכלי לממשלה ובעיצוב המדיניות המוניטרית. מחקריהם של כלכלני המחלקה עוסקים בקשת רחבה של תחומים: מדיניות מוניטרית, שוק ההון, מאזן התשלומים, המחירים, ענפי המשק, שוק העבודה, עוני ומדיניות חברתית, תקציב הממשלה, מדיניות הכלכלית ועוד.

- הניתוחים השוטפים והמחקר הכלכלי מתנהלים בשלושה אפיקים עיקריים:

מעקב אחר ההתפתחויות השוטפות במשק וניתוחן - תוצאות מעקב זה מתפרסמות, בעיקר בדוחות השנתיים של בנק ישראל, המוגשים לממשלה ולכנסת על פי חוק בנק ישראל, וכן בסקירה הרבעונית של ההתפתחויות הכלכליות ובדוח האינפלציה החצי שנתי שבכתיבתו היא שותפה במסגרת בין-מחלקתית. מחלקת המחקר עורכת גם סקר חברות רבעוני בכ-300 מפעלי תעשייה וב-330 חברות מענפי משק אחרים, וכן מפרסמת, אחת לחודש, את המדד המשולב למצב המשק.

הצעות למדיניות כלכלית - כלכלני המחלקה נוטלים חלק בגיבוש המדיניות הכלכלית ובהכנת תחזיות לטווח הביניים וניתוח רב-שנתי של תקציב הממשלה – המתפרסמים בדוחות השוטפים ובדו"ח בנק ישראל (בעבר נכתב מסמך בשיתוף עם משרד האוצר ומשרד ראש הממשלה תחת הכינוי "תקציב לאומי"). כן יוזמת המחלקה הצעות למדיניות כלכלית בהתאם לצרכיו המשתנים של המשק. דוגמאות לכך הן השתתפות בהכנת התוכנית לייצוב המשק ב-1985, גיבוש התפיסה הכלכלית של התוכנית לקליטת העלייה של שנות התשעים, הרפורמות בשוקי הכספים וההון, המלצות למדיניות כלכלית לשנים 2003 עד 2008, התכנית להקטנת העוני, והצעות ליישום מס הכנסה שלילי בישראל. כן בוחנים כלכלני המחלקה הצעות מדיניות של גופים אחרים במשק, לשם קביעת עמדתו של בנק ישראל לגבי הצעות אלו.

מחקר בסיסי - כלכלני המחלקה חוקרים סוגיות שונות על כלכלת ישראל. מחקרים אלו מתפרסמים באופן שוטף בסדרה "מאמרים לדיון", בכתב העת "סקר בנק ישראל" ובכתב עת בינלאומי, ה-Israel Economic Review. חלק מהעבודות מפורסמות בכתבי עת נוספים בארץ, כגון הרבעון לכלכלה, ובכתבי עת בחו"ל.

מחלקת מטבע חוץ

תפקידי מחלקת מטבע חוץ בשנת 2006

במסגרת המטלות השוטפות, עוסקת המחלקה בעיקר בתחומים האלה:

- מחלקת מטבע חוץ בבנק ישראל מנהלת את יתרות המט"ח, מנטרת את שוק מט"ח המקומי ומספקת שירותים בנקאיים במט"ח לממשלה ולבנקים.
- ניהול ההשקעות של יתרות מטבע החוץ הוא מתפקידיה העיקריים של מחלקת מטבע חוץ. היתרות נחוצות כדי לממן את פירעון החוב החיצוני של הממשלה, הוצאות חריגות של הממשלה על יבוא בשעת חירום, פעילויות בעטיו של משבר פיננסי, או פעילות מוניטרית. לרמה נאותה של היתרות נודעת חשיבות גם מבחינת מעמדו הבינלאומי של המשק.
- בניהול היתרות נוקט בנק ישראל, בדומה לבנקים מרכזיים אחרים, גישה זהירה, המכוונת לשלושה יעדים: שמירה על רמת נזילות גבוהה יחסית; מזעור הסיכונים הפיננסיים וסיכוני האשראי לסוגיהם; שמירה על כוח הקנייה של יתרות מטבע החוץ והשגת תשואה נאותה על ההשקעות. לפיכך מושקעות היתרות בעיקר בנכסים סחירים בעלי אופק השקעה ממוצע קצר יחסית, ובעלי סיכון אשראי נמוך, והכל בהתאם לחוק בנק ישראל.
- ההרכב המטבעי של היתרות נקבע על פי השימושים הצפויים של היתרות בהם פירעון החוב החיצוני של הממשלה, הוצאות בעת חירום ופעילויות אפשריות בעת משבר פיננסי.
- מחלקת מט"ח היא המבצעת את מדיניות שער חליפין ומנטרת את המסחר בשוק המקומי. האסטרטגיה שנוקט בנק ישראל בשוק מטבע החוץ היא אי-התערבות בקביעת שער החליפין, על רקע תפקודו התקין של השוק. משמעות הדבר היא מתן אפשרות לשער החליפין להשתנות באורח שוטף בהתאם לשינויים בסביבה הכלכלית, שמשמעותה מתן ביטוי לכוחות השוק.
- המסחר במטבע חוץ מתנהל בין הבנקים לבין הלקוחות ובין הבנקים לבין עצמם. בנק ישראל לא התערב במסחר במטבע חוץ בשנים האחרונות. מדיניות שער החליפין התייחסה, מאז אוגוסט 1986, לסל מטבעות. במהלך תקופה זו נע שערו של השקל ביחס לסל בתוך רצועת ניווד. ב-9 ביוני 2005 בוטלה רצועת הניווד.
- בכל יום עסקים במטבע חוץ מפרסם בנק ישראל את שערי החליפין היציגים של השקל מול מטבעות זרים. שערים יציגים אלה מבוססים על השערים השוררים בשוק בעת קביעתם.
- ראוי לציין, כי השער היציג הוא אינדיקטור לשער החליפין השורר במשק, אך אין לו מעמד מחייב על פי דין. לפיכך רשאים צדדים בעסקאות הצמודות למטבע חוץ לבצען בכל שער חליפין המוסכם ביניהם.

מחלקת מט"ח מספקת שירותים בנקאיים במט"ח כגון : ניהול חשבונות ופעילות סחר חוץ, לממשלה ויחידות סמך. כמו כן מספקת המחלקה שירותים במט"ח לבנקים המסחריים כמו ניהול חשבונות. ב-2005 הפסיק בנק ישראל לבצע סליקה של עסקות דולר-שקל בין הבנקים, שירות אותו סיפק לבנקים מאז הנהגת המסחר הדו-צדדי בשוק מט"ח המקומי.

מחלקת פעילות המשק במט"ח

תהליך הליברליזציה שהחל בשלהי שנות השמונים, כלל ביטול הדרגתי של הגבלות שונות על חופש הפעולה, הן של משקי בית, והן של המגזר העסקי והפיננסי. התהליך הושלם ב-1 בינואר 2003, עם הסרת ההגבלה האחרונה שנותרה על המשקיעים המוסדיים. המשמעות היא, שהפיקוח על מטבע חוץ בוטל כליל, והשקל הישראלי הפך למטבע בר המרה חופשית בדומה למטבעות של המדינות המפותחות בעולם. כיום, עם השלמת תהליך הליברליזציה, קיים חופש פעולה מלא לכלל תושבי ישראל בביצוע עסקאות במטבע חוץ ועם תושבי חוץ, ולתושבי חוץ – בשקלים, ללא הגבלה בכל מה שקשור לחוק הפיקוח על מטבע חוץ. כתוצאה מכך, המשק הישראלי פתוח לתנועות חופשיות של סחורות והון. משום כך, שינויים בסביבה הכלכלית - בארץ ובעולם - באים לידי ביטוי מהיר, יותר מאשר בעבר, בשוק מטבע חוץ ובשער החליפין.

תפקידי המחלקה לפעילות המשק במטבע חוץ בשנים 2005 ו-2006.

במסגרת המטלות השוטפות בעידן הליברליזציה בתנועות ההון, עוסקת המחלקה לפעילות המשק במטבע חוץ (לשעבר "המחלקה לפיקוח על מטבע חוץ") בעיקר בתחומים האלה:

- ניהול מערכת מידע על עסקאות המשק עם חו"ל ועם תושבי חוץ לצורך ניטור תנועות ההון למשק וממנו, כאחד הרכיבים המרכזיים בניהול המדיניות המוניטרית.
- ניהול מערכת מידע על מצבת הנכסים וההתחייבויות של המשק מול חו"ל, לשם השלמת הנתונים על מאזן התשלומים של המשק ועל מצבת חובות החוץ שלו.
- ניהול המידע אודות פעילות בשוק מטבע חוץ, תוך שימת לב מיוחדת לחשיפת המגזרים השונים לשינויים בשער החליפין.
- ניתוח המידע לעיל על בסיס שוטף לצורך קבלת החלטות וקביעת מדיניות.
- פירסום נתונים ומחקרים, לצורך שיפור הבנת התהליכים המתרחשים במשק והקניית מידע לפעילים ולמתעניינים בשווקים הפיננסיים. זאת, לצורך הגברת השקיפות ואספקת מידע שוטף ואמין.

חובת מסירת מידע ודיווח

ההיתר לחופש פעולה מלא בביצוע פעולות ועסקאות, המתבסס על חוק הפיקוח על המטבע, התשל"ח – 1978 מותנה בדיווחים למפקח על מטבע חוץ ובמסירת מידע למתווכים פיננסיים המועבר למפקח. הגורמים המדווחים כיום כוללים: בנקים, מתווכים פיננסיים אחרים, תאגידים, מוסדות ציבור וגם יחידים.

חשוב לזכור, כי בעידן של היעדר פיקוח, דיווח מקיף על עסקאות של תושבי ישראל במטבע חוץ ועם תושבי חוץ במטבע חוץ ובשקלים בארץ ובחו"ל, וכן על כלל פעילות תושבי ישראל במטבע חוץ או צמוד למטבע חוץ, הוא המקור היחידי למעקב אחר תנועות ההון למשק וממנו הנחוץ לניהולה היעיל של המדיניות המוניטרית ולבניית מאזן התשלומים ומצבת הנכסים וההתחייבויות של המשק.

הפיקוח על הבנקים

בשנת 2005, נוסף על הטיפול במטלות השוטפות, התמקדה הפעילות של המחלקה באלה:

הסדרת הפעילות הבנקאית

הוראות ההסדרה העיקריות שפורסמו השנה היו בנושאים הבאים: ניהול מסגרות אשראי בחשבוניות עובר ושב, העברת פעילות וסגירת חשבון של לקוח, כרטיסי חיוב, מניעת הלבנת הון ומימון טרור וזיהוי לקוחות, אימוץ דרישות שנקבעו בחוק סרבנס אוקסלי – מתכונת הגילוי בדבר יעילות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי והוראות בדבר אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי וחוות דעת רואה החשבון המבקר לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על דיווח כספי. כמו כן תוקנו הוראות הבנקאות (שירות ללקוח) (מועד זיכוי וחיוב בשיקים) והוראות הבנקאות (שירות ללקוח) (דרכי חישוב ריבית) בהם שונתה הגדרת יום עסקים בנקאי וכן הוארכו שעות הפעילות שלו.

הערכה מוסדית ורישוי

חמש היחידות בהערכה המוסדית, המופקדות על הערכת הקבוצות הבנקאיות והתאגידים הבנקאיים, פעלו על פי תוכנית עבודה שנתית שעסקה בין היתר בנושאים אלו:

מעקב שוטף והערכה תקופתית של המוסדות הבנקאיים בישראל; חשיפת התאגידים הבנקאיים לאשראי במטבע חוץ, אשראי לענפי המשק ואשראי ללווים גדולים; חשיפת התאגידים הבנקאיים לסיכונים נזילות במטבע ישראלי ובמטבע חוץ; הסדרת אופן הפיקוח והבקרה על חברות כרטיסי האשראי, לרבות בחינת שוק סליקת עסקאות כרטיסי האשראי; בדיקת מיליון של הוראות המפקח על הבנקים בתחומים שונים, כגון נוהל פניית דירקטורים, והנפקת הון ראשוני מורכב; בחינת ההשלכות של יישום המלצות "ועדת בכר" על המערכת הבנקאית; הסדרת שיווק פוליסות ביטוח על ידי הבנקים אגב מתן הלוואות לדיור ומחזור הלוואות לדיור.

היחידה השישית בתחום ההערכה המוסדית היא יחידת הרישוי, המטפלת בבקשות הטעונות רישוי של נגיד בנק ישראל או של המפקח על הבנקים. יחידה זו עסקה בשנה הנסקרת בנושאים אלו: סיום הליך הפרטת "בנק דיסקונט לישראל" ובמסגרתו – הליך בדיקה שבסיומו מתן היתר לקבוצת ברונפמן-שראן לרכישתו; תיאום הליך ומתווה מכירת החזקות המדינה בבנק לאומי ומעורבות בהשלמת השלב הראשון של המכירה; אישור כשירות של נושאי משרה במערכת הבנקאות; פתיחת סניפים של בנקים זרים בישראל; טיפול בסוגיות שונות הנובעות מהתיקון לחוק הבנקאות (רישוי) (תיקון 13) בכנסת; ביטול הרישיון של בנק החקלאות; טיפול בבקשות התאגידים הבנקאיים.

ביקורת

היחידה לביקורת סיכונים אשראי ביצעה בשנת 2005 פעולות ביקורת בתאגידים שונים לבחינת הנאותות הכוללת של ניהול סיכונים האשראי בהם. במרביתן הושם עדיין דגש על תקינות ונאותות תהליכי הזיהוי והסיווג של חובות בעייתיים וקביעת ההפרשות לחובות מסופקים בגין חובות בעייתיים. בהיבט הענפי הושם דגש גם בשנת 2005 על ענף הנדל"ן, בהתחשב במצבו ובהיקף האשראי המיוחס לו. בפרט נבחנה עדכניות ותקינות ההערכה של כושר החזר והביטחונות התומכים באשראים שהועמדו בענף זה. במקביל לביצוע הביקורות השוטפות, כאמור לעיל, נשלמת ההיערכות להפעלת נתיבי ביקורת מקיפים על תהליכי

הניהול, השליטה והבקרה על האשראי בבנקים שונים. מיקוד הביקורת יהא על יעילות ושלמות תהליכים אלה, הערכת איכותם של גורמי הניהול והבקרה, מערכי המידע הניהולי וכלי הבקרה.

בתחום טכנולוגיית המידע הושם דגש ביקורת על מערכות מידע אפליקטיביות המאופיינות בסיכונים תפעוליים מהותיים, בנוסף לסיכונים פיננסיים, הכרוכים בפעילות עצמה (לדוגמא: מערכות לניהול אשראי או מערכות לניהול פעילות חדרי עסקאות). כבעבר, הושקע מאמץ ביקורת בתחום ה-E-banking, ונעשה שימוש בכלים שונים לצורך צמצום סיכונים קונקרטיים המאפיינים תחום זה. נמשכו פעולות ביקורת מערכתיות בתחום הגיבוי, השרידות וההתאוששות מאסון של מערכי טכנולוגיית המידע. הביקורת הגיבה, כבעבר, על אירועים חריגים מסוימים בתחום אבטחת המידע ובמידת הצורך הרחיבה הליכי ביקורת לטיפול מערכתי במוקדי סיכון ספציפיים. הועמקו פעולות ביקורת במסגרת ליווי תהליך ההטמעה של הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 357 והורחב היקף התמיכה המקצועית בתהליכים הקשורים להעמדת היתרים והסדרה של פעילויות ושירותים שונים שהוצעו ע"י הבנקים ללקוחותיהם, ובתהליכים הקשורים להטמעת הנחיות וועדת באזל לעניין ניהול הסיכונים התפעוליים.

היחידה לביקורת מערכות ניהול, פיקוח ובקרה (מנו"ף), שהוקמה בסוף שנת 2004, פעלה בשנת 2005 להטמעת מסגרות מתקדמות של בקרה פנימית וליישום גישות מתקדמות ומובנות של "ביקורת ממוקדת סיכון" בתהליכי הביקורת הפנימית בתאגידים בנקאיים. נערכו ביקורות מקיפות על תשתיות המידע ואיכות הערכות הסיכונים שבבסיס תוכניות העבודה של הביקורת הפנימית, פותח מודל לאפיון ודירוג סביבת הביקורת הפנימית בתאגיד בנקאי ונערכו ביקורות בהתאם למודל זה. תוצרי הביקורת משמשים גם בתהליכי בחינה של האסטרטגיה הפיקוחית הכוללת בתחומי הבקרה הפנימית. במסגרת זו יושלם במהלך 2006 גם מסמך מדיניות מקיף בנושא הביקורת הפנימית. דגש ביקורת מרכזי מוקד בביקורות לרוחב המערכת הבנקאית על ההיערכות המניעתית בתחום מעילות והונאות, על פי עקרונות שקבע המפקח על הבנקים ובהתאם לסטנדרטים בינלאומיים המקובלים בטיפול בתחום רגיש זה. במקביל, עסקה היחידה בעריכת טיוטת הקווים המנחים בנושא "מסגרת הבקרה הפנימית בתאגידים בנקאיים". קווים מנחים אלו מספקים סטנדרטים מוגדרים באמצעותם ניתן להעריך את מערכות הבקרה בתאגיד הבנקאי ומהווים בסיס ליישום הוראות ה-Sarbanes Oxley Act ויישום עקרונות אשר נגזרים מסביבת העבודה העתידית במשטר באזל II.

היחידה לביקורת ניהול סיכונים התמקדה במהלך שנת 2005 בבחינה והערכה של איכות ניהול הסיכונים הנובעים מפעילות הבנקים בשוקי ההון המוסדרים ומעבר לדלפק, תוך דגש על מעטפות הבקרה של הפעילויות השונות היוצרות סיכונים שוק.

במסגרת תהליכי בדיקה אלו, ובהקשר של הלימות מודלים ותקיפותם, נבחנו ההנחות, התיעוד והמתודולוגיה של מודלים שונים המשמשים באמידת סיכונים שוק. כן נבחנו תפקודם של הגורמים השונים הנוטלים חלק בניהול הסיכונים ובבקרתם, נאותות התהליכים שהבנק מקיים כחלק מתהליך ניהול הסיכונים, והתשתיות הקיימות בתחום זה.

דגש ביקורת הושם על ניהול סיכונים שוק (בסיס, ריבית) והסיכונים התפעוליים, בחדרי עסקאות, תוך מתן דגש לסיכונים השוק הכרוכים בפעילות במכשירים נגזרים. במקביל, סייעה היחידה בקידום ההסדרה הבנקאית של הפעילות בשוק המעו"ף. כמו כן, השלימה היחידה ניסוח של תשתית מפרטית ומתודית לכיסוי ביקורת של סיכון הנזילות.

בתחום של מניעת הלבנת הון, נמשך, גם השנה, כיסוי הביקורת הנרחב במערכת הבנקאית. לצד אכיפת הנושאים שנקבעו לגביהם כללים בהוראות החוק, ניתן דגש מיוחד לבחינת היערכות התאגידים הבנקאיים כמתחייב מהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411. בתחומי שירות הבנק ללקוח נערכו ביקורות במגזר המשכנתאות לאכיפת הוראות הסדרה ספציפיות, ונמשכו ביקורות בתחום ניהול חשבונות הלקוחות.

מחקר

במהלך שנת 2005 פרסמה יחידת המחקר את סוגיות בבנקאות מס' 17. בפרסום הופיעו המאמרים בנושאים הבאים: "חוסן - מדד לבחינת איתנותם וחוסנם של בנקים בישראל", "ערך השוק לעומת הערך בספרים של מניות הבנקים בישראל", "ההתפלגות הצפויה של שער החליפין שקל-דולר התפלגות א-פרמטרית הגלומה באופציות מטבע חוץ", ו"אופטימיות ומחזורי עסקים-ערוץ האשראי במשק הישראלי 1997-2004". בנוסף פרסמה היחידה מאמר לדיון בנושא "התחרותיות בענף הבנקאות: היבטים תיאורטיים וראיות אמפיריות מישראל ומחו"ל". בנוסף, היחידה כתבה והוציאה לאור את הסקירה השנתית של המפקח על הבנקים לשנת 2004, בעברית ובאנגלית.

קשרים בין-לאומיים

הנושאים העיקריים שתחום הקשרים הבין - לאומיים עסק בהם, במהלך שנת 2005, הם: **תמיכה בעבודת הפיקוח על הבנקים - סיוע בפיתוח כלים ושיטות למעקב ביקורת והערכה, סיוע בעיצוב המדיניות הפיקוחית ויישומה, וסיוע ברישוי על ידי לימוד הוראות, שיטות וכלי פיקוח של רשויות בחו"ל** ו- **ב-BIS, IMF, OECD, EU, CEBS**; מילוי החובות הסטטוטוריות להחלפת ומסירת מידע עם רשויות הפיקוח בחו"ל וה-IMF, על ידי קיום פגישות ומענה לבקשות לקבלת מידע על מערכת הבנקאות הישראלית ורשויות הפיקוח; תרומה למזעור הסיכון הישראלי בכלל ומערכת הבנקאות בפרט, על ידי העלאת השקיפות של המערכת הבנקאות והסביבה הרגולטורית כלפי גופים פיננסיים, משקיעים מוסדיים, חברות דירוג בינלאומיות ומשקיעים זרים אחרים, באמצעות פגישות עם נציגי חברות דירוג בינלאומיות (Moody's, S&P, Fitch) כולל העברת מידע.

יחסי בנק-לקוח

היחידה לפניות הציבור

בשנת 2005 טיפלה היחידה לפניות הציבור בפיקוח על הבנקים ב- 5,501 פניות. 709 תלונות (26.8%) מתוך 2,646 תלונות שנקבעה לגביהן עמדה נמצאו מוצדקות ומוצדקות חלקית. הסכומים ששילמו הבנקים ללקוחותיהם במהלך השנה בעקבות הטיפול בפניותיהם אשר נמצאו מוצדקות הצטברו לסך של 2,023,475 ש"ח. בעקבות מידע שנתקבל כתוצאה מהטיפול בפניות הציבור בוצעו בשנת 2005 החזרים לקבוצות של לקוחות בסכום כולל של כ- 20 מיליון ₪. סכום זה נובע ברובו מהחזר ש"הבנק הבינלאומי" חויב בו בגין עיגול ריבית הליבור לשמינית האחוז הקרובה ללא ידיעת הלקוחות, מהחזר ש"בנק ערבי ישראלי" חויב בו בגין עמלת לאומי-פון שגבה מחלק מהלקוחות שלא בצדק, מהחזר ש"בנק הפועלים" חויב בו בגין גביית דמי הגבלת אחריות בכרטיס בנקט צעיר לאחר פקיעת תוקפו של הכרטיס, וכן מהחזר ש"חברת לאומי קארד" חויבה בו בגין גביית עמלת דמי חבר ודמי הגבלת אחריות לאחר חסימת הכרטיס.

עמלות

עיקר הפעילות בתחום העמלות בשנת 2005 התמקד בהסדר בנושא עמלות הידוע בכינויו "עסקת החבילה", אשר הביא להוזלה משמעותית של עלות ניהול חשבון עו"ש, בפרט ללקוחות בעלי פעילות בינונית או מועטה בחשבון. עסקת החבילה עליה הוסכם בוועדת הכלכלה של הכנסת, ואשר הנוסח הסופי של פרטיה גובש על ידי המפקח על הבנקים, נכנסה לתוקף ביום 1.12.2005, והיא חלה על הלקוחות הפרטיים. במסגרתה הוצעו מסלולי עמלות שונים ובוטלה עמלת השורה. כמו כן בוטלו דמי ניהול החשבון הקבועים והוחלפו בדמי ניהול חשבון מינימאליים ללקוחות אשר לא ביצעו מכסת פעולות מסוימת. בנוסף, כוללת עסקת החבילה הוזלה משמעותית של עמלות שונות אשר עלולות, לדעת הפיקוח על הבנקים, להקשות על העברת החשבון לבנק אחר. זאת, במקביל לכניסתה לתוקף של הוראת ניהול בנקאי תקין שהוציא המפקח על הבנקים בדבר "העברת פעילות וסגירת חשבון הלקוח", אשר נועדה להגביר את התחרות במערכת הבנקאית.

חוזים אחידים

בתאריך 10.6.04 נתן בית הדין לחוזים אחידים פסק דין בבקשה לביטול תנאים מקפחים בחוזה לניהול חשבון עובר ושב של בנק לאומי. בפסק דינו קיבל בית הדין את מרבית טענות היועץ המשפט לממשלה ובנק ישראל, והורה על ביטולם או שינויים של סעיפים מקפחים רבים בחוזה האמור. מאחר שהוגש ערעור על פסק הדין, העניין תלוי ועומד בפני בית המשפט העליון. לאחרונה הורה המפקח על הבנקים לכל התאגידים הבנקאיים לתקן את חוזה העו"ש שלהם בהתאם למה שנפסק בפסק הדין, בכל אותם סעיפים לגביהם לא הוגש ערעור על ידי מי מהצדדים.

בנוסף, בתאריך 9.2.06 נתן בית הדין לחוזים אחידים פסק דין בבקשה לביטול תנאים מקפחים בחוזה למתן שירותים בנקאיים באמצעות האינטרנט והטלפון הסלולארי של בנק הפועלים. בפסק דינו קיבל בית הדין את מרבית טענות בנק ישראל בנוגע לקיפוח הטמון בסעיפי החוזה, והורה על ביטולם או שינויים של סעיפים מקפחים בחוזה האמור. בעקבות כך, הורה המפקח על הבנקים לכל התאגידים הבנקאיים לתקן את הסעיפים בהתאם לממצאי פסק הדין, וכן לשלוח ללקוחות קיימים הודעה אודות התיקונים שבוצעו, כמפורט בחוזר שהוצא על ידי המפקח על הבנקים בעניין זה.

מידע ודיווח כספי

היחידה למידע ולדיווח

היחידה למידע ולדיווח אחראית על קבלת כ- 4.1 מליון נתונים המדווחים על ידי 121 גופים מפקחים על ידי הפיקוח על הבנקים ב-481 לוחות דיווח שונים, והופכת אותם למידע זמין ואמין המשרת את המפקח, את העובדים ביחידות השונות של הפיקוח, את עובדי בנק ישראל ואת הציבור הרחב. בכל שנה מטפלת היחידה ביותר מ-2,000 פניות לקבלת מידע מגורמים שונים במשק. היחידה מפרסמת (גם באינטרנט) את שיעור הריבית המרבית בשוק האפור, את הריבית הממוצעת לצורך חישוב עמלת פירעון מוקדם בבנקים למשכנתאות, ופרסומים שונים.

היחידה, בשיתוף עם יחידת הדוחות הכספיים, עורכת בבנקים ביקורות לאימות דיווחים, כדי לבחון את מהימנות הנתונים המתקבלים בפיקוח על הבנקים. איתור הליקויים המתגלים בביקורות ובבדיקות הפנימיות מאפשר לשפר את מערכות הדיווח ואת הנתונים המתקבלים מהבנקים. עובדי היחידה שותפים בנושאי רוחב וביניהם בדיקת כשירותם של משקיעים, והערכות לקראת "באזל II".

יחידת דוחות כספיים

בשנת 2005 השלימה היחידה את ההסדרה, וגיבשה הוראות דיווח לציבור בנושאים הבאים: טיפול חשבונאי בתביעות תלויות, בהתאם לתקן חשבונאות אמריקאי מספר 5; מתכונת הגילוי לפי סעיף 302 לחוק Sarbanes Oxley בדבר יעילות הבקורות והנהלים לגבי הגילוי בדוחות ובדבר שינוי בבקרה הפנימית על דיווח כספי; עדכון הטיפול החשבונאי במכשירים נגזרים ופעילויות גידור בהתאם לתקן חשבונאות אמריקאי מספר 149; אימוץ הכללים שנקבעו בעדכונים של תקנות ניירות ערך ובהנחיות שפורסמו על ידי רשות ניירות ערך.

בנוסף, בשנת 2005 פרסמה היחידה קבצי שאלות ותשובות המבהירים את אופן היישום של הוראות הדיווח לציבור בנושאים הבאים: הפרשה לחובות מסופקים בגין אשראי לדיוור; גילוי על מגזרי פעילות. כמו כן, היחידה גיבשה הוראה שבה נקבע כי תאגידים בנקאיים יישמו את סעיף 404 לחוק Sarbanes Oxley, כך שהחל מהדוח ליום 31.12.08, יכללו בדוחות של תאגידים בנקאיים הצהרה על האחריות וההערכה של ההנהלה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי וחוות דעת של רואה חשבון לגבי ההערכה של ההנהלה. במקביל נמשך הטיפול בנושאי הסדרה העיקריים להלן, הקשורים לדיווח כספי של תאגידים בנקאיים: טיפול חשבונאי בעסקאות העברות נכסים פיננסיים לרבות בעסקאות רכש חוזר, השאלת ניירות ערך ואיגוח; התאמת הכללים בדבר מדידה וגילוי של חובות בעייתיים והפרשה לחובות מסופקים למקובל בארה"ב; התאמת הגילוי לכללים שנקבעו בנדבך 3 בבאזל 2 ובתקן דיווח כספי בינלאומי מספר 7 (IFRS); טיפול חשבונאי במכשירים מורכבים (structured notes); גילוי על חשיפות למדינות זרות; ביסוס הגילוי על רגישות לשינויים בשיעורי ריבית על שווי הוגן (במסגרת הליך התייעצות עם פרופ' גלאי). הביקורות שנערכו במהלך שנת 2005 התמקדו בנושאים להלן: נאותות הגילוי בדוח השנתי לציבור בכללותו; יחס הון לרכיבי סיכון; נאותות הגילוי על מגזרי פעילות; דוח מפורט של רואה חשבון מבקר; טיפול בנושאים חשבונאיים מזדמנים: טיפול חשבונאי במיקור חוץ של תשתיות מיכון, ערבויות לעמיתי קופות גמל.

מושכי צ'קים ללא כיסוי (מושל"ד)

בסוף שנת 2005 היו 176,770 חשבונות מוגבלים – עליה של 0.7% לעומת שנה קודמת. מספר הלקוחות המוגבלים (כולל מוגבלים מיוחדים) הגיע ל-99,760 – עליה של כ-1.2% לעומת 2004. מספר הלקוחות המוגבלים הרגילים והחמורים ירד בכ-3.7% לעומת השנה הקודמת, מאידך ישנה עליה של כ-12.5% במספר המוגבלים המיוחדים (לקוחות בעלי תיקים בהוצאה לפועל וסרבני גט). מספר הפניות בכתב שהמדור טיפל בהם במהלך שנת 2005 הסתכם ב-1,399 (עליה של כ-9% לעומת שנה קודמת). מספר הערעורים שהוגשו לבית המשפט על ידי לקוחות ואשר טופלו על ידי המדור הנו 805. מספר הפניות הטלפוניות למענה הקולי (חב' טלכלל) ולמדור מושל"כ בשנת 2005 הסתכם בהתאמה ב-27,600 (עליה של כ-10% לעומת שנה קודמת), וב-7,000 (עליה של כ-16.7% לעומת שנה קודמת). מספר הפניות לאתר האינטרנט, בנושא חשבונות ולקוחות מוגבלים הסתכם בכ-144,000 (עליה של כ-14.3% לעומת שנת 2004).

איסור הלבנת הון

במהלך שנת 2005 פעל הפיקוח על הבנקים בשיתוף המחלקה המשפטית לתיקון צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של תאגידים בנקאיים), התשס"א-2001 (להלן - הצו), זאת במטרה לשלב בצו את החובות שיש להטיל על תאגידים בנקאיים מכוח חוק איסור מימון טרור התשס"ה-2005, וכן לכלול בו את החובות מכוח חוק איסור הלבנת הון התש"ס-2000 על חברות כרטיסי אשראי שהן תאגידי עזר.

בנוסף, נמשך סבב הביקורות, לבחינת יישום הוראות החקיקה לעניין איסור הלבנת הון, הן בבנקים והן בחברות הנאמנות שבשליטתם, ולבחינת היערכותם ליישום הוראות מסוימות בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 411, לעניין הכר את הלקוח ואיתור פעולות בלתי רגילות. לצד נקיטת צעדים על מנת שליקויים שמתגלים בביקורת יתוקנו, במקרים של הפרות חמורות, מועברים ממצאי הביקורת לועדת העיצומים לתאגידים בנקאיים לעניין איסור הלבנת הון. הוועדה מצאה כי 3 חברות נאמנות הפרו הוראות מסוימות בחקיקה לעניין איסור הלבנת הון. במקרה אחד הסתפקה הוועדה במשלוח התראה בכתב ולא הטילה קנס כספי. עם זאת, על שתי חברות נאמנות אחרות, הוטלו קנסות כספיים, בשל ליקויים בהיערכות לנושא.

תחום היציבות הפיננסית

בדומה לבנקים מרכזיים אחרים, הוקם בבנק ישראל, ביוני 2003, גוף נפרד – "תחום היציבות הפיננסית", שתפקידו לקדם את יציבות המערכת הפיננסית בישראל, בכללותה, באמצעות הערכת מצבה והמלצות למדיניות מתאימה, תוך תיאום ושיתוף פעולה עם מחלקות אחרות בבנק ורשויות אחרות, העוסקות בנושא.

תחום היציבות הפיננסית עוסק, בין היתר, ב:

- איסוף נתונים, מידע והערכות על רכיבים שונים של המערכת, ויצירת תשתית של מאגרי נתונים ומידע על המערכת, לצורכי מעקב ומחקר;
- לימוד ומחקר של הידע בנושא היציבות הפיננסית ומשברים פיננסיים, לצורך פיתוח שיטות מעקב וניתוח של המערכת;
- ניתוח אינטגרטיבי של מצב המערכת הפיננסית והתפתחויות בה, ויצירת הערכת מצב לגבי הסיכונים המערכתיים והאיומים על המשק, הגלומים בפעילותה;
- המלצות למדיניות, כלומר הצעות לצעדי מנע - רפורמות ושינויים לחיזוק התשתית של המערכת, והתאמות במדיניות המוניטארית, הפיסקאלית והפיננסית, ולצעדי תגובה - לבלימת התפשטות זעזועים במערכת וניהול משברים;
- שמירה על קשרים הדוקים ושיתוף פעולה עם גורמים אחרים העוסקים בנושא וקידום התיאום ביניהם;
- הפצת ידע ופרסומים בנושא היציבות הפיננסית – בבנק, לרשויות, לציבור ולגורמים בינלאומיים.

בדומה לבנקים מרכזיים במדינות רבות, תחום היציבות הפיננסית בבנק ישראל החל בפרסום "דוח יציבות פיננסית" שנתי: ביוני 2004 פורסם הדוח לשנת 2003 ובמאי 2005 פורסם הדוח לשנת 2004. ב-2006 הוחלט על הפסקת פרסום "דוח יציבות פיננסית", ובמקומו התחום לקח חלק בכתבת פרק "המערכת הפיננסית" בדוח בנק ישראל, שפורסם בסוף מרץ 2006. במאי 2006 התקיים דיון ראשון מסוגו בהנהלת בנק ישראל על ההתפתחויות ביציבות המערכת הפיננסית, על בסיס סקירה פנימית שכתב התחום. כמו כן החל מחודש אוגוסט 2005, התחום מפיץ להנהלת הבנק, לקראת הדיון המוניטרי החודשי, סקירה חודשית של ההתפתחויות בשווקים הפיננסיים ובפעילות הפיננסית במשק.

בנוסף, התחום פרסם מאמרים, עבודות והודעות לעיתונות שניתן למצוא אותם באתר האינטרנט של הבנק וכן המשיך בפרסום סדרת מאמרים לדיון תחת השם "סוגיות ביציבות פיננסית". כלכלני התחום גם כתבו עבודות, דוחות וניירות עמדה שלא פורסמו.

מאז הקמתו, עוסק התחום גם במספר פרויקטים ועבודות תשתית חשובים:

- ייזום, תמיכה ושיתוף פעולה עם הלמ"ס בבניית תשתית נתוני "המאזן הלאומי של ישראל";
- פיתוח מאגרי נתונים לשימוש שוטף של התחום: "מאגר אינדיקטורים ליציבות פיננסית של ה-IMF";
- "המאגר השוטף - נתונים ודוחות שוטפים"; "מאגר נתוני הסקטור העסקי"; "מאגר נתוני ענף הביטוח";
- בניית מסגרת ניתוח ופיתוח אינדיקטורים למעקב ולהערכת השינויים ביציבות המערכת הפיננסית, בכללותה, וברכיבים מסוימים שלה, ביניהם: האיתנות הפיננסית של הסקטור העסקי, עמידות חברות הביטוח וקופות הגמל ומאפייני הפעילות הפיננסית במשק.

- ייצוג בנק ישראל בצוותים בין-משרדיים וריכוז העבודה הבין-מחלקתית בבנק במסגרת קידום הקשרים של ישראל בתחום הפיננסי עם גופים בינלאומיים – האיחוד האירופי, OECD, WTO(GATS),
- השתתפות בפרוייקט בינלאומי של ה-IMF בנושא "אינדיקטורים ליציבות פיננסית" (בשיתוף הפיקוח על הבנקים).

מחלקת משאבי אנוש ומנהל

הייעוד המרכזי של מחלקת משאבי אנוש ומינהל הוא להוציא אל הפועל את האסטרטגיה הנבחרת לבנק, וזאת על ידי העמדת המשאבים הנדרשים למחלקות השונות להשיג את יעדיהן הנגזרים מאסטרטגיה זו. במסגרת זו, שמה לה המחלקה כיעד לעמוד לרשות מחלקות הבנק בהתמודדותן עם התהליכים הארגוניים השונים שילוו את השינוי הארגוני ההולך ומתגבש על ידי חברת הייעוץ החיצונית שנבחרה לכך.

תפקידי המחלקה בהתאם לתחומי הפעילות

- משאבי האנוש:** ניהול משאבי האנוש, פיתוח ארגוני והדרכה.
- תהליכים:** אבחונים ארגוניים ושיפור תהליכי העבודה בבנק.
- מינהל:** תחזוקה שוטפת של מבני הבנק, ניהול הרכש והלוגיסטיקה.
- ביטחון:** אבטחה של מבני הבנק.
- ספרייה:** ניהול האוסף של הספרייה (המקצועית וספרית הקריאה).
- אינטרנט והוצאה לאור:** הפקת פרסומי הבנק ותחזוקה שוטפת של אתר האינטרנט.

היעדים המרכזיים של המחלקה לשנת 2006

- ייעול ושיפור של תהליכי העבודה ותהליך קבלת ההחלטות במחלקת משאבי אנוש ומינהל עצמה.
- קידום נושאים המתייחסים לכלל הבנק.

דגשים עיקריים לשנת 2006

בתחום משאבי אנוש:

- חתימת הסכם קיבוצי בנושא איוש משרות.
- היערכות לפרישת עובדים.
- איתור פוטנציאל וניהול כישרונות.
- שינוי התרבות הניהולית - שינוי תפישת המנהל.
- עידוד מצוינות.
- **בתחום הרכש והלוגיסטיקה:** – הערכות לשדרוג מבנה הבנק ושיפור השירות לעובדי הבנק.
- **בתחום הביטחון:** - הגברת רמת האבטחה האלקטרונית והמודעות הביטחונית של עובדי הבנק.
- **בתחום הנדסת תהליכים:** הקמת פונקציה להנדסת תהליכים והתייעלות, שפור תהליכי בקרה על תשלומים שוטפים ועל ניהול משאבי האנוש.
- **אינטרנט והוצאה לאור:** - קיום מכרז לבחירת בתי דפוס ושיפור השירות לציבור באמצעות אתר האינטרנט.
- **ספרייה:** – ביצוע רכישות הספרייה באמצעות מכרז.

פעילויות שוטפות

בתחום משאבי אנוש: גיוס ומיון עובדים, קידום עובדים, טיפול ביחסי העבודה, ביצוע תשלומי השכר, טיפול בעובדים עוזבים, טיפול בבעיות אישיות של עובדים וגמלאים. תכנון ובצוע של תוכנית ההדרכה:

שילוב עובדים בקורסים פנימיים וחיצוניים, ביצוע הדרכות והשתלמויות ספציפיות למחלקות, טיפול ברכישת השכלה פורמלית של עובדים.

בתחום הרכש והלוגיסטיקה: אחזקה שוטפת של מבני הבנק על מערכותיהם הטכניות (החשמל המיזוג כיבוי אש וכו'), טיפול בצידוד המשרדי והמכונות, רכישת ריהוט טובין ושירותים, מתן שירותים משרדיים למחלקות הבנק, ניהול מלאים וטיפול ברכבי הבנק.

שיפוץ המבנה והחניון, והשלמת הבניה של מרכז המבקרים.

בתחום הביטחון: אבטחה שוטפת של מבני הבנק הכולל אבטחה פיסית למניעת כניסה של גורמים עוינים אבטחת הרכוש ושמירה על הסדר. אבטחה מידע ומהימנות עובדים- סיווג משרות וביצוע בחינות בטחוניות לעובדים, קיום וארגון נהלי החירום.

אינטרנט והוצאה לאור: עדכון שוטף וניהול אתר בנק ישראל, הוצאה לאור של פרסומים תקופתיים ואחרים של הבנק בעברית ובאנגלית.

ספריה: ניהול השוטף של הספריה המיקצועית וספריית ספרי הקריאה.

המחלקה לטכנולוגיית המידע

תפקידי המחלקה לטכנולוגיית המידע בשנת 2005

המחלקה לטכנולוגיית המידע מופקדת על גיבושה והפעלתה של אסטרטגיית המיחשוב של הבנק, וכן על הרכש, ההפעלה, האחזקה והפיתוח של מערכות המידע. מערכות אלה כוללות מחשב מרכזי, שרתי יוניקס ואינטל המקושרים ברשתות פנימיות למאות מחשבים אישיים. כן מקושרת המערכת למערכות מיכון חיצוניות – של הבנקים, של הממשלה, של גורמים פיננסיים בארץ ובח"ל, ולרשת האינטרנט.

במסגרת המטלות השוטפות, עוסקת המחלקה בעיקר בתחומים האלה:

- פיתוח ותחזוקת מערכות אוטומטיות לתמיכה בתפקוד הבנק כבנקאי של הממשלה והבנקים כגון: מערכת להנפקות מק"ם, ניהול יתרות מטבע החוץ, החוב הפנימי, החוב החיצוני ועוד. פיתוח כלי ניתוח ממוכנים עבור כלכלני הבנק בעבודתם עם מאגרי המידע בבנק ומחוץ לו, לצורך תמיכה בקבלת החלטות ובעבודות מחקר.
- ניהול נתוני דיווח ממערכת הבנקאות והעברת הוראות ודיווחים אליה.
- ניהול נתוני דיווח מחברות במשק.
- פיתוח כלים לתמיכה במדיניות המוניטרית.
- פיתוח כלים מוניטריים ממוכנים, תוך השתלבות בזירות מסחר ממוכנות חיצוניות ופיתוח זירות מסחר פנימיות.
- היערכות להמשכיות עיסקית ולמצבי חרום.
- תמיכה במערכות הניהול הפנימיות של הבנק.

בשנת 2005, בנוסף למטלות השוטפות, עסקה המחלקה בנושאים המרכזיים הבאים:

- יציאה במכרז למערכת RTGS לסליקה תוך יומית, אשר תפעל בשנת 2007 מול המערכת הבנקאית, הבורסה והמסלקות בארץ, ובחירת הספק.
- התחלת מיפוי צרכי המיחשוב במערכת המשרד האחורי של מחלקת מט"ח, לצורך יציאה במכרז להקמת המערכת.
- השלמת מערכות לאבטחת מידע לסביבת המערכות הפתוחות ולניהול המשתמשים בכל סביבות המיחשוב.
- התחלת פרויקט שידרוג של מערכת הספר הראשי של בנק ישראל.
- השלמת פיתוח מערכת לפעילות המגזר העיסקי. המערכת תנהל מידע על פעילות החברות בארץ ובח"ל בתחומי מט"ח.
- השלמת קישור הבנק למערכות חיצוניות נוספות של הממשלה והמערכת הבנקאית, לצורך העברת מידע מאובטח באמצעות מערכת של כספות וירטואלית.
- הקמת פורטל אירגוני לבנק. בשנת 2006 ימומש הפורטל למחלקה כלכלית ולמידע רוחבי ניהולי.

- הקמת מערכת לניתוח ביצועים בניהול יתרות מט"ח לצורך ניתוח שוטף, חודשי ולסקירה שנתית. המערכת מספקת למנהלי היתרות מידע המסיע בניתוח ביצועים ובקבלת החלטות בניהול ההשקעות.
- יציאה למכרז בנושא שילוב ארכיב ממוחשב לשמירת מסמכים אלקטרוניים.
- העלאת רמת השרידות המקומית באתר הבנק בירושלים, ושיפור תשתית התקשורת.
- פיתוח פרויקטים רבים נוספים (בהיקף מצומצם יותר); תחזוקה ושיפור של המערכות הקיימות.

תפקידי המחלקה בשנת 2006:

- יציאה במכרז ל-ERP למערכות תקציב תשלומים מלאי ורכש.
- שידרוג מערכת הספר הראשי של בנק ישראל – מעבר לייצור.
- פיתוח פרויקט ה-RTGS לסליקה תוך יומית. הפרויקט צפוי להסתיים במחצית הראשונה של שנת 2007.
- מערכת לניהול אשראי תוך יומי למערכת הבנקאית לאספקת נזילות לפעילות במערכת ה-RTGS הועברה לפיתוח הבורסה.
- הוצאת RFI מקדים לחברות, בנושא מערכת המשרד האחורי של מחלקת מט"ח, לצורך יציאה במכרז להקמת המערכת בשנת 2007.
- מימוש פרויקט ארכיב ממוחשב לשמירת מסמכים אלקטרוניים.
- השלמת השלב הראשון בפורטל פנימי לעובדי הבנק למחלקה כלכלית ולמידע ניהולי רוחבי. הפרויקט יימשך במחלקות נוספות במהלך שנת 2007.
- שימת דגש על מימוש הנחיות רגולטוריות בנושא אבטחת מידע.
- מיפוי המידע של המערכות הכלכליות, כשלב מקדים להיערכות מחדש של המערכות בבנק, בהתאם לשינויים במבנה הארגוני.

מחלקת המטבע

פעילות המחלקה בשנת 2005:

אספקת מזומנים לציבור

מחזור המטבע הסתכם בסוף השנה ב-24.4 מיליארדי ש"ח, לעומת 20.8 מיליארדים בסוף 2004. במהלך השנה גדל מספר השטרות במחזור ב-32 מיליון והגיע ל-236 מיליון שטרות.

שטרות

יתרת השטרות מהסדרה הישנה במחזור (סדרה א') הסתכמה בסוף השנה ב-208 מיליוני ש"ח, לעומת 218 מיליונים בסוף שנת 2004. שיעור השטרות הישנים שנותרו במחזור בסך כל המחזור עמד בסוף השנה על 0.85 אחוזים.

בשנת 2005 הוארכה התקופה שבה ניתן להחליף שטרות מסדרה א' של "השקל החדש". שטרות אלו ניתנים עתה להחלפה, ללא עמלה, בשטרות מסדרה ב' (החדשה), בסניף בנק ישראל בירושלים עד סוף שנת 2010.

מטבעות למחזור

בשנת 2005 הונפקו מעות מעריך 5 אג' ששנת הטבעתם התשס"ה והתשס"ו; מעות מעריך 10 אג' ו-½ ₪ ששנת הטבעתם תשס"ד ותשס"ה; מעות מעריך 1 ₪ ששנת הטבעתם תשס"ד, תשס"ה ותשס"ו; ומעות מעריך 5 ₪ ו-10 ₪ ששנת הטבעתם תשס"ה.

מטבעות זיכרון²

במהלך שנת 2005 הונפקו חמישה מטבעות זיכרון וסט אחד של מטבע מיוחד:

1. מטבע יום העצמאות, התשס"ה 2005 - "גיל הזהב".
2. מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", התשס"ה 2005 - "משה ולוחות הברית".
3. מהדורת זהב מיוחדת של מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", שנושאו "יעקב ורחל", התשס"ד 2004.
4. מטבע לזכר נעמי שמר, התשס"ה 2005.
5. מטבע לציון 100 שנה לתורת היחסות ו-50 שנה למותו של אלברט איינשטיין, התשס"ה 2005.
6. סט מטבעות חנוכה, התשס"ו, חנוכייה מהולנד.

המידע באתר האינטרנט

בקישור **אודות בנק ישראל** - מפורטת פעילותה של מחלקת המטבע; בקישור **שטרות ומטבעות** - מידע על סדרות המטבע השונות, מסדרת בנק אנגלו-פלשתינה ועד סדרה ב' של הש"ח; כן ניתן להגיע בקישור זה

² לפירוט הכמויות והמאפיינים ראה הסקירה השנתית 2005 של מחלקת המטבע.

להודעות שפורסמו ע"י מחלקת המטבע, ביניהן בנושא הנפקת שטרות חדשים וביטול שטרות ישנים ; ותאור השטרות החדשים וסימני הביטחון בהם.

קטלוג שטרות

לאחרונה הוציאה מחלקת המטבע ספר המציג את תולדות השטרות והמטבעות בישראל בין השנים 1927-2006 ובו נתונים מפורטים על כל שטר ומטבע. בצד כל מטבע מצוינים הקוטר, המשקל, נושא המטבע ומקורו, שם המעצב, תאריך ההנפקה ותקופת השימוש, וכן מובאים הסברים ודברי רקע לעיצובו.

האוסף הנומיסמטי

בבנק ישראל בירושלים שמור אוסף נומיסמטי גדול של שטרות ומטבעות עתיקים וחדשים. האוסף כולל דוגמאות של אמצעי תשלום שהילכו במחזור הכספים ארץ ישראל מימי קדם ועד ימינו. נושאי האוסף מוצגים בתערוכת קבע בבניין הבנק בירושלים. במסגרת התערוכה, הפתוחה לציבור הרחב, ניתנות הדרכות לקבוצות עם דגש על תפקיד הבנק כמנפיק אמצעי תשלום וכבנקאי של הבנקים המסחריים ; על הזיקה שבין המטבעות העתיקים לאלה של ימינו ; על תהליך הייצור של מטבעות ושטרות ; על יציאת מעות ושטרות מן המחזור ; על אמצעים נגד זיופים ועל פרטים שונים שבתצוגה.

מתן שירותים לממשלה ולציבור

מחלקת המטבע נותנת שירותים לממשלה (פיקדונות למשמרת ופדיון המחאות במט"ח וש"ח) ולציבור (שירותי פריטה, החלפת מטבע פגום ופדיון מלוות המדינה).

הפעילות המתוכננת

מטבעות למחזור

- הנפקת מטבע חדש למחזור מעריך 2 ש.
- לשם שיפור עמידותם של השטרות בעריך 20 ש, בשנת 2006 מחלקת המטבע תנפיק שטרות בעריך זה המודפסים על נייר באיכות משופרת, עם ציפוי נוסף.

מטבעות זיכרון ומטבעות מיוחדים

מתוכננת הנפקה של מספר מטבעות לשנים הבאות (כפוף לאישורים מתאימים):

1. מטבע חנוכה תשס"ז, "חנוכייה מקורפו".
2. מטבע תמונות מהתנ"ך תשס"ו 2006, "אברהם והמלאכים".
3. מטבע "אתרי מורשת עולמית", תשס"ו 2006, "העיר הלבנה תל-אביב".
4. מטבע "חתני פרס הנובל", תשס"ו 2006, "ש"י עגנון".
5. מטבע יום העצמאות תשס"ו 2006, "השכלה גבוהה".
6. מטבע לציון האולימפיאדה בביג'ין, תשס"ז 2007, "ג'ודו".
7. מטבע יום העצמאות התשס"ז 2007, "אומנויות הבמה".
8. מטבע "המשרתים במילואים", תשס"ז 2007.
9. מהדורת זהב מיוחדת של מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", תשס"ז 2007, "משה ולוחות הברית".
10. מהדורת זהב מיוחדת של מטבע בסדרה "תמונות מן התנ"ך", תשס"ז 2007, "אברהם והמלאכים".

מינהל מילואות המדינה

תפקידי מינהל מילואות המדינה בשנת 2005

במסגרת המטלות השוטפות, עסקה המחלקה בתחומים האלה:

- ניהול מילואות הפנים של המדינה – מילואות מרצון (סחירים ובלתי סחירים) ומילואות חובה. כן אחראי המינהל על פדיון מילואות החוץ (בונדס) בישראל.
- רישום תקבולי המכירות של איגרות החוב וביצוע התשלומים לבעלי המילואות ולמחזיקי פיקדונות ניירות ערך.
- ניהול של פנקס איגרות החוב של מילואות המדינה. מינהל מילואות המדינה משמש בתפקיד "בנק מרכז" של מילואות המדינה הסחירים הרשומים למסחר בבורסה לני"ע.
- קבלת תשלומים בגין מימוש אופציות לרכישת מניות מהמדינה והעברת המניות למממשי האופציות.
- ניהול פיקדונות ניירות הערך של חברות הביטוח עבור החשב הכללי.
- ייזום, לפי הצורך, של שינויי חקיקה בנושא המילואות.
- הכנה ופרסום של ההוראות לפדיון המילואות, וגם קביעה וחישוב של שערי הפדיון לביצוע התשלומים של הקרן והריבית.
- ניהול מאגרי המידע של מילואות החובה.
- הציבור יכול לקבל מידע עדכני ומפורט על כל הקשור למילואות החובה בפניה בכתב או בע"פ. כן ניתן לקבל מידע טלפוני על קיום מילואות, שטרם נפדו, וכיצד ניתן לפדותם.
- החל ב- 25.12.05 יכול כל אזרח ששילם את המילואות בשנים 1961 עד 1982 לבדוק באמצעות האינטרנט האם קיימים עדיין מילואות על שמו שטרם נפדו. כמו כן יוכלו יורשי בעלי מילואות שנפטרו לבדוק האם קיימים מילואות על שם נפטרים שטרם נפדו. אם יתברר כי קיימים מילואות שטרם נפדו, יוכל הזכאי או במקרה של זכאי שנפטר- יורשיו, לשלוח בקשה באמצעות האינטרנט למתן הנחיות לקבלת דמי הפדיון. בתשובה לבקשה ישלח בנק ישראל מכתב למענו של הפונה ובו יינתנו הנחיות ואפשרויות לקבלת דמי הפדיון.
- ניתן לקבל את דמי הפדיון של המילואות בקופות בנק ישראל בת"א ובירושלים. בעלי מילואות, שקיבלו מכתב זכאות מבנק ישראל, יכולים לקבל את דמי הפדיון של המילואות במזומן גם בבנק הדואר לאחר תשלום דמי טיפול הנהוגים אצלם. כן ניתן להגיש תעודות מלווה לפדיון גוביינא באמצעות סניפי התאגידים הבנקאיים (תמורת תשלום דמי עמלה).
- המינהל מטפל בהעברת תוצאות הסליקה לבנק ישראל ממסלקת הבנקים והבורסה לני"ע.

- בשנת 2005 נוסף על הטיפול במטלות השוטפות עסק המינהל בנושאים אלה :
- ב- 4.1.05 תוקן חוק מילואות המדינה התשל"ט-1979 לפיו הנהלת עניני המלוות שהונפקו לפי חוק זה תועבר למשרד האוצר. התיאומים בנושא נעשו במהלך 2005, העברת המינהלה לאוצר בוצעה ב-15.6.06.
 - החזרת פקדונות ניירות הערך של חברות הביטוח למבטחים בסוף 2005, בעקבות שינוי בחקיקה , שביטל את חובת ההפקדה של ניירות ערך בפקדון אצל החשב הכללי.
 - הערכות לקראת הפצה באינטרנט של רשימות זכאים, שטרם קיבלו את כל דמי הפדיון של מילואות החובה. המערכת הופעלה ב- 25.12.05. כתובת האתר www.bankisrael.gov.il.
 - מיפוי השינויים הנדרשים במערכות לקראת המעבר לרישום בחשבונות הבנקים בערכים שוטפים במערכת RTGS.

ריכוז נתונים על פניות הציבור לבנק ישראל – 2004 ו- 2005

2005	2004	
1441	1751	מספר הפניות למידע
1436	1658	מספר הפניות שנענו במלואן
52	47	מספר הפניות שנדחו
5	46	מספר הפניות שנענו חלקית
99%	99%	שיעור הפניות שנענו תוך 30 יום
96%	94%	מזה: - בחיוב
1%	1%	- באופן חלקי
3%	5%	- בשלילה
1%	1%	שיעור הפניות שנענו תוך 60 יום
75%	100%	מזה: - בחיוב
		- באופן חלקי
25%		- בשלילה
		שיעור הפניות שנענו מעבר ל-60 יום

מיון התשובות שנענו בשלילה, או באופן חלקי, לפי העילות המפורטות בחוק, בשנת 2005:

מספר הפניות שנענו חלקית	מספר הפניות שנענו בשלילה	העילה
	8	מטעמי סודיות - לפי חוק
5	4	מידע לא זמין
	15	לא רלוונטי לבנק
		מידע זמין חלקית
		נתונים לא באחריות המחלקה
	25	שונות
5	52	סה"כ

ביצוע תקציב הבנק לשנים 2004 ו-2005

במיליוני ש"ח ובמחירים שוטפים		
2005	2004	סעיף ההוצאה
497.5	535.4	א. הוצאות
421.2	465.8	א.1. עלות העבודה
41.9	49.8	א.2. שוטף
7.2	11.4	אחזקת הבנק
10.9	10.3	אחזקה ותפעול המיכון
0.8	0.9	אחזקה ותפעול סניף המטבע
20.0	23.9	הוצאות מנהליות
3.0	3.3	מוסדות בין-לאומיים
34.4	19.8	א.3. הדפסת כסף
-5.5	-2.6	ב. הכנסות
37.1	26.6	ג. השקעות
8.4	15.3	ג.1. השקעות ריאליות
2.7	6.9	השקעות מיחשוב
5.7	8.4	ציוד, מכונות ושיפוצים
28.7	11.3	ג.2. השקעות פיננסיות – רכישת מניות
-1,037.2	-374.8	ד. השתתפות בתכנית העסקאות הפיננסיות IMF*

* החל משנת 1999 משולבת ישראל בתכנית העסקאות הפיננסיות של קרן המטבע. התכנית היא מנגנון שבאמצעותו יכולה מדינה חברה בקרן המטבע להחליף עם הקרן SDR או מטבע זר תמורת המטבע המקומי שלה, ומדינה אחרת מתבקשת לבצע החלפה נגדית. הסכומים נקבעים ע"י הקרן בהתראה קצרה מראש. עד שנת 2004 גדל ה- Reserve Tranche של ישראל בהדרגה עקב קביעת הקרן שישראל תעביר מט"ח למדינות אחרות. משנת 2004, החלה קרן המטבע להעביר מט"ח לישראל, על מנת שישראל לא תחזיק Reserve Tranche הגבוה מהממוצע אותו קבעה. ה- Reserve Tranche של ישראל בשנת 2004 הוקטן בכ- 56.5 מליון SDR, במקביל הוגדלה יתרת ההתחייבות כלפי קרן המטבע בסכום זהה.

אתר האינטרנט של בנק ישראל

אתר בנק ישראל בכתובת: <http://www.bankisrael.gov.il> מיועד הן לאנשי מקצוע, והן לציבור הרחב. האתר מכיל מגוון רב של נושאים הקשורים בפעילות השוטפת של בנק ישראל.

כל הפרסומים של בנק ישראל מוצגים באתר במקביל לפרסומם בדפוס. פרסומים אלה כוללים דוחות תקופתיים כגון ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים (רבעוני), דוחות אינפלציה (חצי שנתי) ודוחות שנתיים על תחומים שונים בכלכלת ישראל, ובראשם הדוח השנתי של בנק ישראל המתפרסם החל משנת 2006 במתכונת חדשה הכוללת סקירה על המערכת הפיננסית. בנוסף מוצגים באתר הרצאות ומאמרים של נגיד הבנק, מנהלים וכלכלנים, עבודות מחקר, מאמרים וניירות עמדה בתחומים שונים בכלכלת ישראל, וכן קטלוג הפרסומים המודפסים של בנק ישראל.

באתר קיים ארכיון היסטורי של פרסומי השנים האחרונות. הגישה אל הפרסומים היא מהירה וידידותית, וניתן לבחור פרסום לפי סוג, נושא, מחבר, ומועד הפרסום. הפרסומים הם בפורמט אוניברסלי המאפשר צפייה והדפסה בכל מקום, ובסוגים שונים של מחשבים.

בסעיף "**נתונים מידע וחקיקה**" מצוי מידע כלכלי רב המתעדכן באופן שוטף, הכולל ריביות בנק ישראל וריביות בשווקים הפיננסיים, נתונים על שוק מטבע חוץ ויתרות מט"ח, נתונים עיקריים על המשק הישראלי - כולל המדד המשולב לבחינת מצב המשק, סטטיסטיקה מקיפה (רבעונית ושנתית) על מערכת הבנקאות, מידע כלכלי אינטראקטיבי כגון האפשרות לאתר חשבונות ולקוחות מוגבלים, וכן קובצי חקיקה שונים ובהם חוק בנק ישראל, חקיקה בנקאית, צווים, והוראות שונות של המפקח על הבנקים.

בסוף 2005 נפתחה בפני הציבור, באמצעות האתר, האפשרות של **בירור מלוות חובה שהונפקו וטרם נפדו**. הפונה לקבלת שירות זה באתר מתבקש למלא פרטים אישיים שלו או של נפטר שהוא אחד היורשים שלו, ואם נמצאו תעודות מלווה שטרם נפדו מקבל הפונה הנחיות לקבלת דמי הפדיון.

בשנת 2005 נוסף לאתר בנק ישראל מאגר סדרות הנתונים. מאגר זה הוא נדבך נוסף במערך המידע הכולל על כלכלת ישראל שבנק ישראל מעמיד לרשות הציבור, והסדרות בו הן כלי רב ערך לחוקרים, אנליסטים וסטודנטים המתעניינים במימד האמפירי של כלכלת ישראל.

במסגרת **הגברת השקיפות** של פעילות בנק ישראל בתחום המוניטרי הוחל בפרסום הפרוטוקולים החודשיים של הדיונים לקבלת החלטת הריבית באתר בנק ישראל.

לרשות הציבור עומדים באתר **שערי החליפין היומיים היציגים**, המתעדכנים מיידית לאחר קביעת השערים היציגים על ידי בנק ישראל. כן קיים באתר מנגנון לחיפוש שערי חליפין יומיים היסטוריים למטבעות שונים, החל משנת 1977. בנוסף קיימת באתר האפשרות לקבלת סדרות של שערי חליפין יציגים לפי בחירה של תקופה ומטבע, בצורות שונות: על המסך, ההצגה גרפית או קובץ להמשך עבודה וחישובים המחשב המשתמש.

ההודעות לעיתונות של בנק ישראל מתפרסמות באתר הבנק בו זמנית עם פרסומן לציבור. ההודעות הן מקור למידע רב אודות פעילות בנק ישראל, כולל החלטות הריבית החודשיות, פעילות מערכת הבנקאות, ונושאים כלכליים אחרים שעל סדר היום. קיים באתר מנגנון המאפשר גישה מהירה להודעות המופיעות באתר מאז הקמתו בשנת 1997, זאת על פי מיון לנושא ההודעה ושנת פרסומה. כן ניתן למצוא הודעות לעיתונות על פי מילים מתוך כותרת ההודעה או הנושא.

בסעיף "**אודות בנק ישראל**" מופיעים ההיסטוריה ותפקידי בנק ישראל, פרטים על נגיד הבנק, המשנים, ונגידים קודמים, הסברים אודות המבנה הארגוני של הבנק, והמפה של המבנה הארגוני.

הסעיף "**ממלאי תפקידים**" כולל מידע על בעלי תפקידים מרכזיים בבנק ישראל, וכן כתובות דואר, דואר אלקטרוני, ומענה טלפוני לפניות הציבור בתחומים שונים, לרבות כתובות דואר אלקטרוני **שירות** של הנגיד ומנהלים בבנק.

כידוע, בנק ישראל הוא המנפיק הבלעדי של מטבע ישראלי. באתר מצוי קטלוג של **השטרות והמטבעות של ישראל**, החל מסדרות בנק אגלו פלשתינה ועד לסדרות השקל החדש. קטלוג זה זכה לעיצוב מחודש וידידותי המאפשר צפייה מהירה ונוחה בסדרות ובפרטים על שטרות ומטבעות שונים. הקטלוג מופיע באתר גם באנגלית.

סעיף מיוחד באתר מוקדש ל**משרות פנויות** בבנק ישראל. אם ישנן כאלה, ניתן למלא טופס אלקטרוני, ובכך לקצר את תהליך ההרשמה. הדפים למשרות פנויות הם בעברית ובערבית כאחד, לנוחיות דוברי שתי השפות.

באתר ניתן להירשם ל**רשימות תפוצה** ולקבל בדואר האלקטרוני נתונים ומידע בתחומים שונים כגון שערי החליפין היומיים, ההודעות לעיתונות, הפרוטוקולים של דיוני הריבית ומכרזי המחלקה המוניטרית. לנוחיותם של גורמים מקצועיים ואחרים, בארץ ובחו"ל שאינם דוברי עברית, ניתן לגלוש באתר בשפה **האנגלית**. בחלק זה של האתר מופיע תרגום של חלקים גדולים של הנושאים בעברית, והוא הולך ונעשה מקיף יותר, תוך שיפורים בעדכניותו. הושם דגש בעת האחרונה על תרגום מיידי של נאומים והרצאות של נגיד הבנק, הודעות לעיתונות, וכן על הרחבה של תחום המחקרים ומאמרים פרי עטם של כלכלני הבנק.

מאגרי המידע בבנק הנוגעים לחוק הגנת הפרטיות

מס' סד'	מחלקה	שם המאגר	מיקום המאגר	שם המנהל	מספר המאגר בפנקס מאגרי המידע
1.	פיקוח על הבנקים	מושל"כ	MF	דוד משלי	990036467
2.	פיקוח על הבנקים	לווים גדולים ונתוני אשראי לווה בודד	MF	ערד מאי	990036450
3.	פיקוח על הבנקים	אנשים קשורים	MF	דורית לואיס	990084933
4.	פיקוח על הבנקים	אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה בתאגידים	pc	ערד מאי	197270 בתהליך רישום
5.	פיקוח על הבנקים	חשיפת אשראי	pc	ערד מאי	196924 בתהליך רישום
6.	פיקוח על הבנקים	לווים בעלי אשראי במט"ח	pc	אופירה ריבלין	621760 בתהליך רישום
7.	פעילות המשק במט"ח	היתרים אישיים פרט	MF	יוסי אלקלעי	990033398
8.	פעילות המשק במט"ח	כופר	MF	עטליה דורון	880003648
9.	פעילות המשק במט"ח	כרטיסי אשראי	MF	שלום הרשקו	990032737
10.	פעילות המשק במט"ח	מצבת החובות	MF	יחיאל רחבי	990033061
11.	פעילות המשק במט"ח	פעולות במט"ח מערכת פרטנית (בנקים)	MF	אבי שוורץ	880006296
12.	פעילות המשק במט"ח	פעולות במט"ח מערכת פרטנית (חלפנים)	MF	משה ברוכים	136401 בתהליך רישום
13.	פעילות המשק במט"ח	החזקות בני"ע סחירים	MF	ג'רפי ישעיה	991000048
14.	פעילות המשק במט"ח	מערכת דיווחים ישירים	PC	דני בלינדר	53228 בתהליך רישום
15.	פעילות המשק במט"ח	מכשירים פיננסיים ניגזרים	PC	דוד אפריאט	72601 בתהליך רישום
16.	פעילות המשק במט"ח	רשימוני יבוא יצוא	MF	יוסי אלקלעי	991001458
17.	פעילות המשק במט"ח	דוח על נכסים בחול יחידים	MF	דני בלינדר	424390
18.	משאבי אנוש ומינהל	ניהול משאבי אנוש	pc	יוסי גרניט	990026949
19.	משאבי אנוש ומינהל	ספקים - משק וגזברות	MF	אסתי שורץ	990026956
20.	משאבי אנוש ומינהל	משכורת	חיל"ן	יגאל וייס	990026933
21.	משאבי אנוש ומינהל	הלוואות עובדים	MF	יוסי גרניט	990026963
22.	משאבי אנוש ומינהל	קרן השתלמות	מזרחי	אסתי שורץ	990080912
23.	משאבי אנוש ומינהל	ביטוח רכב	PC	יוסי חביליו	990080929
24.	משאבי אנוש ומינהל	שורש וטופז	PC	יגאל וייס	990080936
25.	משאבי אנוש ומינהל	קופ"ג - דיסקונט כלל גמל מניפה	PC	אסתי שורץ	990080959
26.	מ.מ.מ.	אגרות מילוות חובה	MF	איציק חן	990027304
27.	מ.מ.מ./מוניטרית	פנקס בעלים/פרטיים שוק ההון	MF	שלמה יונה	990036374
28.	חשב הבנק	שיקים דחויים	MF	חיים שאול	990080942

פרסומי בנק ישראל

כל הפרסומים מופיעים גם באתר האינטרנט של בנק ישראל.

חוברות ועלוני מידע לציבור שהבנק פרסם בשנת 2005:

- ההתפתחויות הכלכליות בחודשים האחרונים* (רבעוני, דו לשוני).
- סקר החברות והעסקים* (רבעוני).
- דוח האינפלציה* (חצי שנתי).
- דוח בנק ישראל לשנת 2004*.
- כולל את הסקירות השנתיות של מח' המחקר, המחלקה המוניטרית, מח' מטבע-חוץ, המח' לפעילות המשק במט"ח, חשב הבנק וכן נספח סטטיסטי.
- מערכת הבנקאות בישראל, סקירה שנתית 2004*.
- סקירה שנתית 2004, מחלקת המטבע.
- מידע שנתי על התאגידים הבנקאיים 2000-2004 (דו-לשוני).
- מדריך לסניפי המוסדות הבנקאיים.
- סקר בנק ישראל 77, 78.
- סוגיות בבנקאות 17.
- סדרות מאמרים לדיון של מחלקת המחקר, המחלקה המוניטרית (עיונים מוניטריים), המחלקה לפעילות המשק במט"ח (סוגיות במטבע חוץ), תחום היציבות הפיננסית ויחידת המחקר – הפיקוח על הבנקים.
- סדרת מחקרים (IER) Israel Economic Review, Vol 2, No.2, Vol 3, No.1 (אנגלית)
- מבט כלכלי מס' 15, 16.
- דוח יציבות פיננסית לשנת 2004*.

מידע מתעדכן – דפי חילוף

- נתונים עיקריים על המשק הישראלי
- מידע שוטף על התאגידים הבנקאיים (דו לשוני)
- שערים יציגים (ריכוז שבועי, דו-לשוני)
- תקנות המסלקה
- הוראות ניהול בנקאי תקין
- רשימת פרויקטים של הבנק העולמי
- הוראות הדיווח לציבור
- הוראות הדיווח לפיקוח על הבנקים
- שוקי ההון והכספים, נתונים שוטפים
- עדכונים לאוגדני מינהל מילואות המדינה

* מתפרסמים גם באנגלית

דוח זה המתפרסם ע"פ חוק חופש המידע התשנ"ח-1998, עומד לרשות הציבור בגנוך המדינה, בספריית הכנסת, בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, בספריית בית העם בירושלים, בספריית בנק ישראל בירושלים ובאתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.bankisrael.gov.il